

De schoolcounselor in de schijnwerpers?!

Over de toegankelijkheid van de schoolcounselor in havo en vwo 4

Door: Arie Pieter Cammeraat
Niké Eppink
Elina ten Hove

Begeleidster: Drs. Margriet Groothuis

Datum: 04-01-2010

Opleiding: Master Leraar Voortgezet
Hoger Onderwijs

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en probleemstelling	3
2.	Verantwoording onderzoek	4
2.1.	Wat is volgens ons een schoolcounselor?.....	4
2.2.	Waarom een counselor op school?.....	4
2.3.	Met welke problemen komen leerlingen?	5
2.4.	Vraagstelling.....	5
2.5.	Methode.....	6
3.	Beleving van de leerlingen	8
3.1.	Data-analyse.....	8
3.2.	Feitelijke kennis.....	8
3.3.	Beleving van de leerlingen	9
4.	Beeld van de counselors	12
4.1.	Interviews met de schoolcounselor	12
4.2.	Benoeming en aanstelling	12
4.3.	Taken- en urenpakket	12
4.4.	Onderwerpen, doelgroep en frequentie.....	13
4.5.	Publiciteit	14
4.6.	Toegankelijkheid	15
5.	Ideaal en zelfbeeld	17
5.1.	Emmauscollege	17
5.2.	De Goudse Waarden	18
6.	Conclusies	20
6.1.	Deelvragen	20
6.2.	Hoe toegankelijk is de weg naar de schoolcounselor, voor havo VWO 4 leerlingen?	22
7.	Aanbevelingen en tips.....	23
7.1.	Bereikbaarheid	23
7.2.	Hiaat instroom klas 4.....	23
7.3.	Publiciteit	23
7.4.	Vanuit de leerling gezien	24
8.	Suggesties voor verder onderzoek.....	25
9.	Bibliografie	26

1. Inleiding en probleemstelling

Contact met leerlingen is in het onderwijs een cruciale factor. Als docent wil je niet slechts stof 'dumpen', maar dit overbrengen in relatie tot de leerling. Zo kun je de stof bijvoorbeeld beter laten aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen, wanneer je hen kent. Sterker nog, goed contact met leerlingen heeft een positieve invloed op het lesgeven in al zijn aspecten. Het contact met leerlingen speelt een nog grotere rol bij het mentoraat. Veel docenten hebben een klas waar zij extra zorg voor dragen. De mentor houdt de leerlingen extra goed in de gaten en wanneer een leerling iets kwijt wil, is de mentor daarvoor vaak de aangewezen eerste persoon. Voor sommige docenten gaat het contact met leerlingen nog een stapje verder. Zij hebben binnen de school een speciale taak gekregen om leerlingen intensiever te begeleiden. Wij noemen deze persoon in dit artikel de schoolcounselor. De schoolcounselor heeft een mooie, belangrijke maar ook lastige taak. De keuze van de leerling om naar een dergelijke docent toe te stappen, kan juist door het officiële karakter enger zijn.

De schoolcounselor is op middelbare scholen in Nederland en in veel andere landen een gangbaar fenomeen. Er is reeds de nodige literatuur verschenen over bijvoorbeeld de taak van de schoolcounselor en hoe deze zijn / haar taak het beste kan vervullen. Maar hoe we ook zochten, we konden geen informatie vinden over hoe gemakkelijk leerlingen de stap nemen om met hem of haar in gesprek te gaan. Dit vonden wij erg merkwaardig. Natuurlijk het belangrijk om te weten waar de taak van de schoolcounselor begint en waar deze eindigt. Natuurlijk is het goed om te weten hoe je als schoolcounselor te werk moet gaan en welke psychologische achtergronden je moet kennen om zorgvuldig te werk te gaan. En vanzelfsprekend is het goed om te onderzoeken hoe de schoolcounselor functioneert in verschillende educatieve klimaten. Maar op de een of andere manier lijkt het onmogelijk om op dit moment informatie te vinden over de drempel die leerlingen mogelijkervaren om naar de schoolcounselor te gaan en welke stappen schoolcounselors nemen om deze drempel zo laag te laten zijn als ze zelf nodig achten.

Wij vinden dat deze drempel, ofwel de mate van toegankelijkheid een belangrijk aspect is van de schoolcounseling. Voordat een schoolcounselor zich kan afvragen of een probleem door hem / haar kan worden begeleid, zal de leerling eerst naar de schoolcounselor moeten gaan. Zonder die eerste stap zijn andere overwegingen nutteloos.

Onze ervaring is dat schoolcounselors zich op verschillende scholen steeds weer anders bekend maken. Er is nogal diversiteit hierin. Deze presentatie heeft ook invloed op toegankelijkheid, evenals bijvoorbeeld de plek in de school. Omdat wij vinden dat de toegankelijkheid een belangrijk aspect is van het functioneren van de schoolcounselor willen we dit graag eens onder de loep nemen.

2. Verantwoording onderzoek

2.1. Wat is volgens ons een schoolcounselor?

Het bleek lastiger dan wij dachten om te omschrijven wat een schoolcounselor precies is. Want iedereen heeft weer een andere naam in gedachten bij de persoon van de counselor. Zo kwamen wij (in literatuur en in gesprekken) tegen: vertrouwenspersoon, leerlingbegeleider, schoolmaatschappelijk werker en schoolpsycholoog.

Een schoolcounselor helpt leerlingen die vragen hebben waarvoor ze niet terecht kunnen bij de mentor, ouders of een andere leraar. Het gaat om sociaal-emotionele begeleiding waarbij het draait om het welbevinden van de leerling. Het kan zijn dat de leerling zelf langskomt of de mentor of unitleider kan een leerling langs sturen. Een leerling moet het wel zelf willen. Onderwerpen die leerlingen zouden kunnen bespreken met de counselor zijn bijvoorbeeld pesten, moeite met plannen, echtscheiding van ouders en bijbehorende problematiek. Een counselor kan ook doorverwijzen naar externe instanties binnen of buiten de school.

Maar wie is die counselor zelf, naast een sociaal-emotioneel begeleider? Het is een eerstelijns begeleider. Een docent met extra kennis van begeleiding, verkregen door middel van cursussen/opleidingen.

2.2. Waarom een counselor op school?

Het is belangrijk dat een leerling zich prettig voelt op school. Daar zijn we het over eens. Maar wanneer voelt een leerling zich prettig? Uit onderzoek bleek dat 90 % van de leerlingen zich op zijn of haar gemak voelt op school, om de volgende redenen;

- Als leraren aardig zijn, respect voor je hebben en je serieus nemen
- Als je bij leraren terecht kan met je problemen
- Als leraren je helpen met leerproblemen
- Als leraren begrip hebben voor je thuis situatie. (Hoorens-Maas, 1997)

Zoals te zien is worden in relatie tot het 'zich op zijn / haar gemak voelen' zaken genoemd als 'respect', 'serieus nemen', 'problemen', 'begrip voor thuissituatie'. Aandacht voor bovenstaande zaken maakt blijkbaar dat leerlingen zich op hun gemak voelen op school. Nou is het zo dat leraren niet de hele dag tijd hebben om individuele leerlingen hierin bij te staan. Zelfs als de leraar mentor is van de betreffende leerling is er vaak geen tijd om hier diep (genoeg) op in te gaan. Gelukkig kan de mentor de leerlingen dan doorverwijzen naar de schoolcounselor. De schoolcounselor draagt bij aan de persoonlijke zorg voor de leerling. De counselor draagt bij aan het gevoel van vertrouwen van de leerling.

Als een leerling zich prettig voelt op school, zal dat weer bijdragen aan een goed verloop van de schooltijd. Een goedlopend schoolproces vormt een beschermende factor in de ontwikkeling van een kind of jongere. Investeren in goed onderwijs beïnvloedt de ontwikkeling van kinderen en jongeren met gedragsproblemen en / of psychopathologie positief.

Optimaal onderwijs komt tegemoet aan de psychische basisbehoeften aan competentie, autonomie en relatievorming. Het vormt daarmee een buffer tegen mogelijke negatieve invloeden. (Taal, 2006) Een goede counselor draagt bij aan optimaal onderwijs door leerlingen individueel te begeleiden. En optimaal onderwijs draagt bij aan het welbevinden van de leerling. Maar als leerlingen geen last hebben van gedragsproblemen of psychopathologie, is de leerlingbegeleiding door counselors dan geen overbodige luxe? Nee, leerlingbegeleiding is geen overbodige luxe. Het is zo dat veel leerlingen tijdens hun schoolloopbaan negatieve gevoelens ten opzichte van de school ontwikkelen. Een op de drie leerlingen maakt de opleiding niet af. En steeds meer leerlingen worden naar het Voortgezet Speciaal onderwijs verwezen.

Factoren die hieraan ten grondslag kunnen liggen: de vaak eenzijdige benadering van leerlingen als individuen die met kennis verrijkt moeten worden. Ook kunnen de vele keuze momenten in de schooltijd een rol spelen. En wat betreft redenen die buiten de school liggen: de veranderende schoolpopulatie (meer allochtone leerlingen o.a.) kan ook meespelen. Ook voor 'gewone' leerlingen is het dan fijn dat er begeleiding is, zodat ze optimaal kunnen profiteren van het aanbod van de school. (Ponte, 1994)

2.3. Met welke problemen komen leerlingen?

Uit interviews met verschillende schoolcounselors is naar boven gekomen dat leerlingen met de volgende problemen aankloppen bij de counselor:

'...moeite met structuur, faalangst, organisatieproblemen, sociale omgang, verlies van ouders, problemen binnen het gezin, seksuele geaardheid, scheiding van de ouders, afwezigheid en ziekte, zelfmutulatie, concentratie, hart luchten, depressiviteit, mishandeling.' (counselor Reggesteyn)

De begeleiding voor deze problemen kunnen we opdelen in drie vormen: persoonsgerichte begeleiding, leergerichte begeleiding en keuzegerichte begeleiding.(Ponte, 1994)

2.4. Vraagstelling

We hebben onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van de schoolcounselor op drie scholen, middels enquêtes in de vierde klas havo en vwo en een gesprek met de schoolcounselor (in totaal dus drie gesprekken).¹

We hebben uitdrukkelijk geen onderzoek gedaan naar het functioneren van schoolcounselors. We hebben willen onderzoeken hoe toegankelijk de schoolcounselors op dit moment zijn en daaruit voortvloeiend op welke manier de weg naar de schoolcounselor toegankelijker kan worden gemaakt.

Het ging ons om de toegankelijkheid in brede zin. In onze conclusie staat beschreven op welke manier de weg naar de schoolcounselor toegankelijker kan worden gemaakt. Wij hebben ons de volgende vraag gesteld om tot deze conclusie te komen:

¹ De middelbare scholen waar wij onderzoek naar hebben gedaan, zijn: 1. De Goudse Waarden (in dit artikel: DGW) te Gouda, 2. Emmauscollege te Rotterdam, 3. Reggesteyn te Rijssen.

Hoe toegankelijk is de weg naar de schoolcounselor, voor havo/vwo 4 leerlingen?

Voordat wij overgingen tot ons daadwerkelijke onderzoek hebben we eerst middels literatuuronderzoek gekeken naar de situatie op dit moment. Een deel van onze bevindingen zijn hierboven al beschreven, zoals het antwoord op de vraag waarom er een counselor op school moet zijn.

Ook gaan auteurs in op wat deze counselors in huis moeten hebben:

- belangeloze belangstelling: het zuiver gericht zijn op de belangen van de leerling en in ruil daarvoor niets terug willen hebben (bevestiging).
- Afstandelijke betrokkenheid: houdingsaspect dat het ons mogelijk maakt om, ondanks het meeleven met de leerling, toch de nodige afstand kunnen bewaren.
- Dienstbare deskundigheid: status, autoriteit en gezag krijgt men op grond van de verworven deskundigheid (Kummeling, 2004)

Interessant is ook de vraag waarom de zorg voor de leerling juist op school zo belangrijk is in deze tijd.

Het antwoord ligt in het feit dat er steeds meer gezinnen met minder kinderen zijn. Ook zijn er steeds meer sleutelkinderen, en de opvoeding verschuift meer naar de school.

In toenemende mate hebben scholen contacten met jeugdzorg, Riagg, etc. Wat we hier zien betreft de integratie van zorgsystemen. Het realiseren van continuïteit in de zorg is belangrijk, waardoor er meer samenhang ontstaat tussen onderwijs, jeugdhulpverlening, jeugdgezondheidszorg en dergelijke. (Ponte, 1994)

Echter, er is geen literatuur te vinden over de toegankelijkheid van de counselor. Want we weten nu waarom de counselor er moet zijn op school. En wat deze persoon in huis moet hebben. En waar de counselor het met leerlingen vaak over heeft. Maar onze vraag is juist: wil de leerling wel over deze zaken praten met de counselor. En zo ja: hoe komt dat? Waarom is deze counselor toegankelijk voor de leerling? En voor de leerling die het er niet over wil hebben met de counselor: waarom niet? Wat maakt dat de counselor voor deze leerling niet toegankelijk is? Deze vragen hebben wij op de volgende manier getracht te beantwoorden.

2.5. Methode

Drie scholen

Wij hebben er allereerst voor gekozen om ons onderzoek te doen op drie verschillende scholen. Naar ons idee konden we op deze manier heel goed in beeld krijgen wat een counselor juist wel of juist niet toegankelijk maakt. Elke school pakt het immers anders aan. Op de ene school zit de counselor op de derde verdieping zodat de leerling anoniem kan blijven en hangen nergens posters. Op de andere school stellen de counselors zich aan elke klas voor.

Diepte interviews counselors

In totaal hebben wij drie counselors geïnterviewd over hun taak als counselor. Wij hebben gekozen voor deze vorm omdat het ons de mogelijkheid gaf om in te gaan op specifieke aspecten. Ook gaf het de mogelijkheid om naar intenties door te vragen, bijv.: 'was het juist wel of niet de bedoeling om bekendheid te krijgen bij leerlingen?'

Leerlingenenquêtes

Wij hebben ervoor gekozen om vierdeklassers te vragen naar hoe zij de counselor op hun school zien. Dit ging opnieuw om vierdeklassers van de drie verschillende scholen, havisten en VWO'ers. Vierdeklassers zijn niet te jong om specifieke vragen over de counselor te stellen. Ze zitten midden in hun schooltijd. Deze leerlingen zijn 16 jaar oud, een leeftijd waarop ze hun eigen identiteit gaan vormen. En ze hebben dan wellicht al contact gehad met de counselor, wat voor sommige vragen belangrijk was. Om precies te zijn bestond de doelgroep uit 3 havo klassen en 3 VWO klassen.

Voor de leerlingen hebben wij gekozen voor enquête. Allereerst omdat het teveel tijd zou kosten om 180 leerlingen apart te spreken. Ook voor de verwerking van de data was dit wenselijk. We konden op deze manier ook naar verbanden kijken, bijv.: 'vinden leerlingen die de counselor vaker hebben gesproken deze ook meer betrouwbaar?'. Een aantal vragen is open, maar de meeste vragen zijn gesloten. De leerlingen moesten dan meestal een keuze maken tussen ja of nee of antwoord geven met behulp van een vijfpuntsschaal.

Koppeling met de counselors

Om de visie van de schoolcounselors te vergelijken met de uitkomsten van de leerlingenenquêtes hebben wij ook de schoolcounselors gevraagd de enquête in te vullen. Dat moesten ze twee keer doen. Eén keer met antwoorden die ze idealiter zouden willen zien en één keer met antwoorden die ze realiter van leerlingen verwachten.

3. Beleving van de leerlingen

3.1. Data-analyse

In de enquête maakten we zoals reeds gezegd vaak gebruik van vragen waarbij de leerlingen antwoord gaven op een vijfpuntsschaal. Opvallend in de antwoorden was dat de leerlingen vaak de middelste optie kozen, vaak meer dan 40%. Het is jammer, omdat de resultaten hierdoor 'vergrijzen'. In plaats van een relatief duidelijk 'ja' of 'nee' is het gemiddelde antwoord maar een beetje afwijkend van de middelste optie.

Een ander opvallend punt wordt duidelijk als we de drie onderzochte scholen met elkaar vergelijken. Bij vragen over feitelijke kennis, bijvoorbeeld of ze weten wie de schoolcounselor is, of deze een eigen kamer heeft en of de leerlingen weten hoe ze een afspraak kunnen maken zijn de verschillen tussen de drie scholen aanzienlijk. Bij vragen die ingingen op de beleving van de leerlingen, zoals het vertrouwen in de counselor, hoe eng het is om een afspraak te maken en de behoefte om ongezien langs te kunnen gaan waren de percentages veel uniformer.

3.2. Feitelijke kennis

De feitelijke kennis van de schoolcounselor bij de leerlingen is redelijk. Gemiddeld wist 38% procent van de leerlingen wie de schoolcounselor(s) op hun school was / waren. Dit percentage ligt bij DGW en Reggesteyn behoorlijk hoger: meer dan 50%. Op het Emmauscollege was dit 5 procent. Een duidelijke uitschieter naar beneden! Ook de namen van de schoolcounselors waren bij DGW en Reggesteyn (resp. 46% en 96%) een stuk beter bekend dan bij het Emmauscollege (4%). Op alle drie de scholen was er een aparte kamer voor de schoolcounselor. Op DGW wist 54% dit, op het Reggesteyn 75% en op het Emmauscollege 25%. Van de drie scholen gemiddeld wist ongeveer een derde van de leerlingen hoe ze een afspraak konden maken met de schoolcounselor. Hierin waren echter per school ook duidelijk verschillen zichtbaar: op DGW was dit 44%, op het Reggesteyn 29% en op het Emmauscollege 13%.

<i>percentage leerlingen dat:</i>	De Goudsche Waarden	Reggesteyn	Emmauscollege	Gemiddeld
weet wie de schoolcounselor is	54	23	2	39
de naam van de schoolcounselor(s) kent	46	96	4	57
weet dat de schoolcounselor een aparte kamer heeft	54	76	25	53
weet hoe je een afspraak kunt maken	44	29	13	30

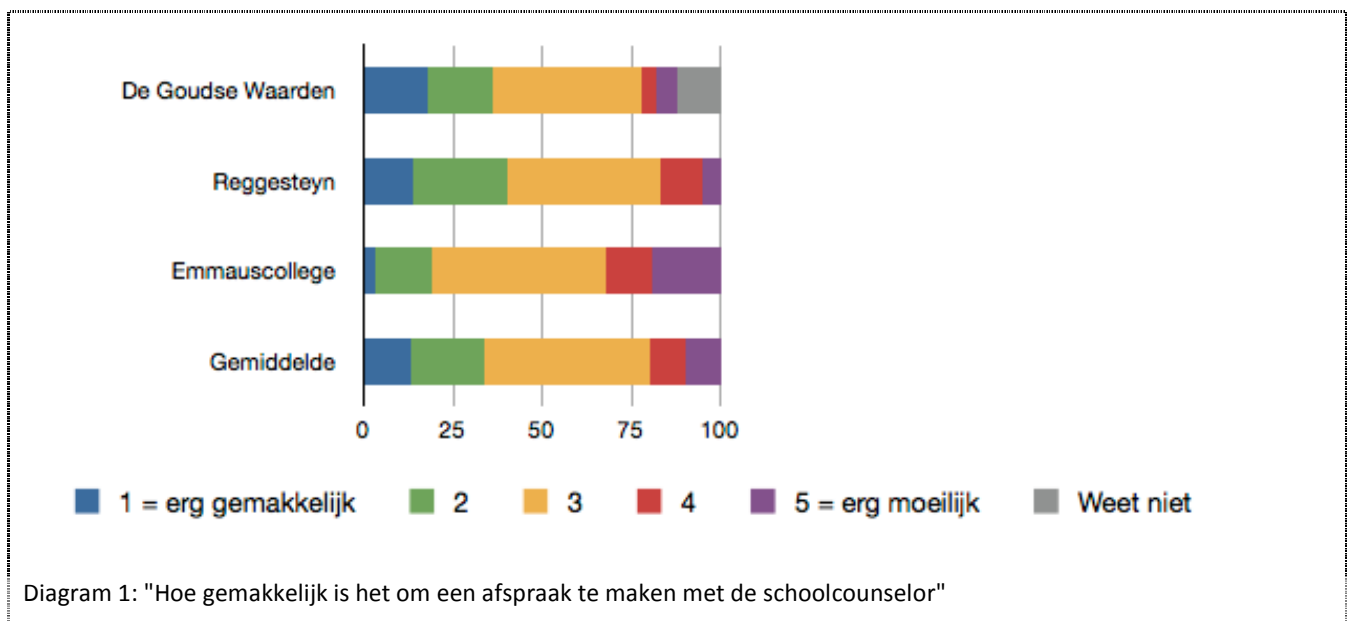
Tabel 1

3.3. Beleving van de leerlingen

De beleving van de leerlingen met betrekking tot de schoolcounselors is vaak erg middelmatig. De middelste keuzemogelijkheid werd vaak door hen ingevuld. Toch zijn er afwijkingen van dit veilige midden die interessant zijn om te noemen. Iets minder dan de helft van de leerlingen vond het middelmatig moeilijk om een afspraak te maken met een schoolcounselor. Een vijfde deel vindt het moeilijker, terwijl ongeveer een derde deel het zeer tot redelijk makkelijk vindt. Het Emmauscollege wijkt hierin het meest af: daar vindt ongeveer een derde deel van de leerlingen het juist redelijk tot erg moeilijk om een afspraak te maken.

Het maken van een afspraak

Hoewel het over het algemeen niet zo moeilijk lijkt te zijn om een afspraak te maken, de drempel om naar een schoolcounselor wordt mede bepaald door de angst om erheen te gaan. Zo'n 40% van de leerlingen kiest het veilige midden tussen eng en niet eng. Een even zo groot deel vindt het redelijk tot zeer eng om een afspraak te maken. Van deze 40% vindt zelfs 28% het zeer eng! Toch zijn er ook leerlingen die het helemaal niet eng vinden om naar een schoolcounselor te gaan. Gemiddeld 6 procent lijkt in dit opzicht geen drempel te ervaren.

Opgemerkt worden door anderen

De meeste leerlingen vinden het niet goed mogelijk om bij de schoolcounselor langs te gaan zonder dat dat door anderen opgemerkt of gezien wordt. Slechts resp. 6% en 15% vindt het erg gemakkelijk of redelijk gemakkelijk om ongezien bij een schoolcounselor langs te gaan. Ongeveer de helft van de leerlingen kiest hierin opnieuw de middelste optie. Van de overige leerlingen vindt 15% het redelijk moeilijk en 15% het erg moeilijk om ongezien te blijven. Op DGW is het vergeleken met het gemiddelde gemakkelijker om ongezien te blijven, terwijl de leerlingen van het Reggesteyn het relatief juist moeilijk vinden.

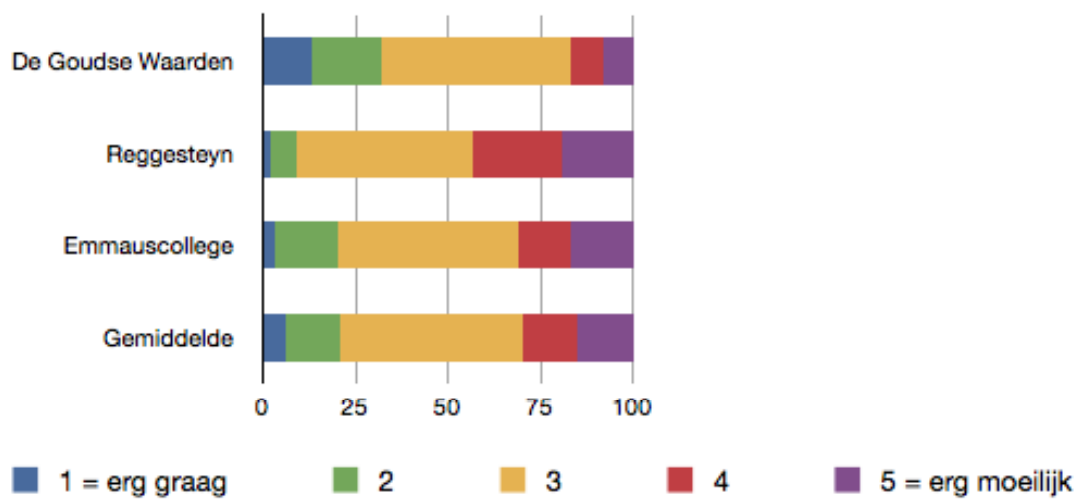

Diagram 2: "In welke mate kun je ongezien bij de schoolcounselor langsgaan?"

Maar in welke mate zouden leerlingen juist ongezien willen blijven? Gemiddeld willen leerlingen liever onopgemerkt bij de schoolcounselor langsgaan. De resultaten zijn hierin echter niet overweldigend. Gemiddeld wil 22% erg graag en 14% redelijk graag ongezien blijven. Wederom zien we een hoog percentage, 32%, bij het midden. Zo'n 13% hoeft niet perse ongezien bij de schoolcounselor langs te gaan en 20% vindt het helemaal niet erg om gezien te worden.

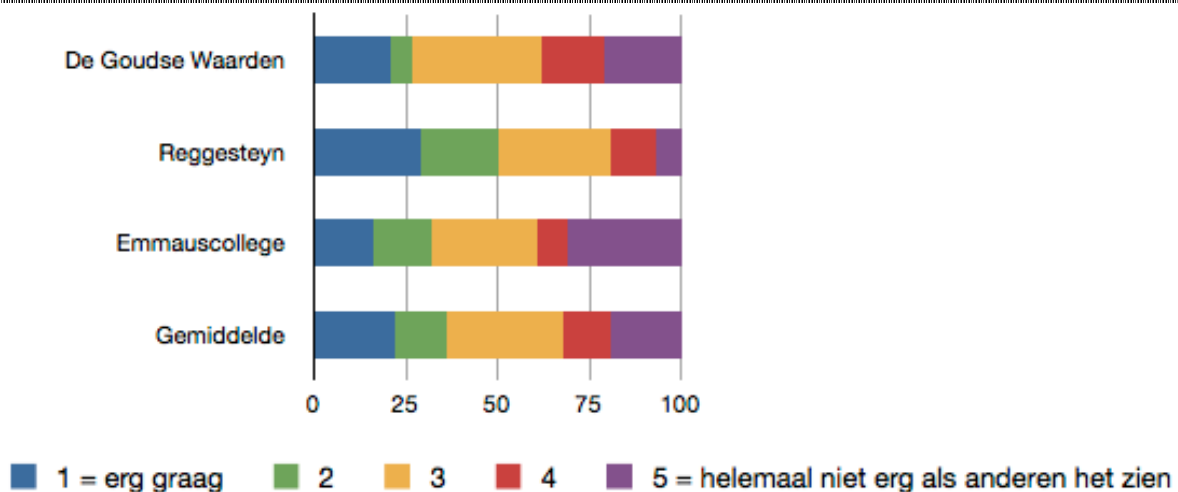
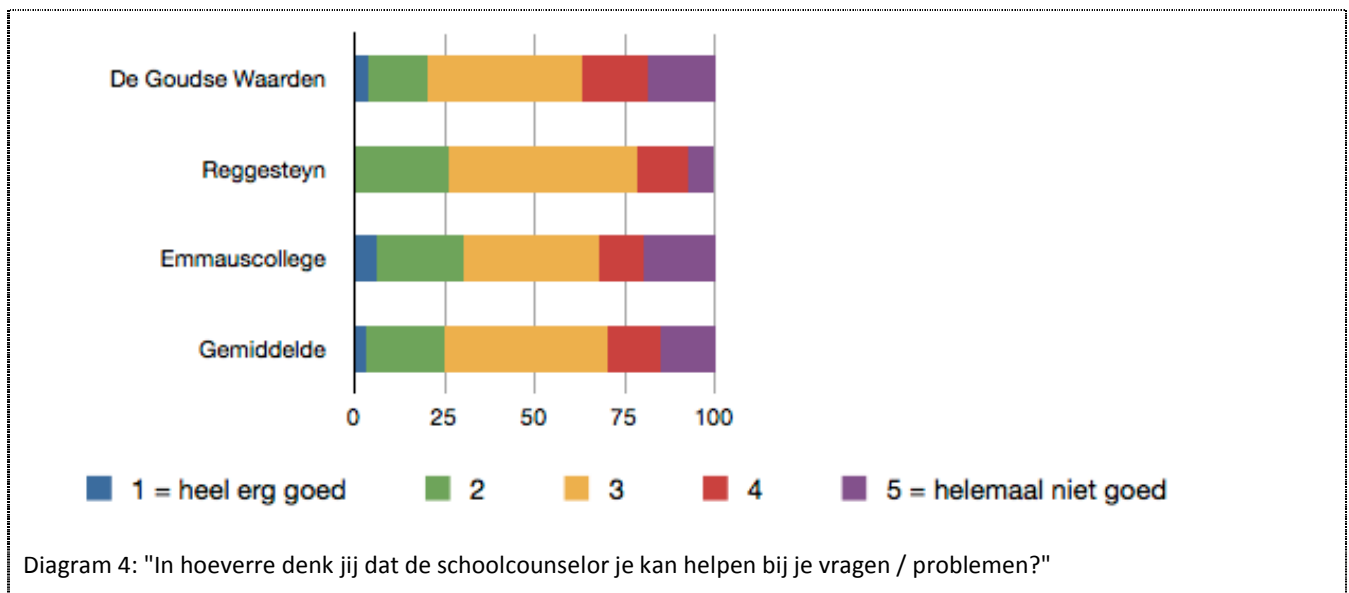

Diagram 3: "In welke mate zou jij ongezien bij de schoolcounselor langs willen gaan?"

Verwachting van de schoolcounselor

We vroegen de leerlingen ook in hoeverre zij dachten dat de schoolcounselor hen kon helpen bij hun problemen. Opvallend was het lage percentage dat meende dat de schoolcounselor hen zeer goed kon helpen. Slechts 3% had deze mening. Enerzijds is dat wellicht een goed teken: een schoolcounselor is ook maar beperkt in zijn of haar kunnen. Het is geen professionele hulpverlener. Een leerling verwacht dus geen onmogelijke dingen van een schoolcounselor. Anderzijds zou het kunnen dat deze mening ervoor zorgt dat een leerling met problemen minder snel de stap naar een schoolcounselor maakt, terwijl deze juist een aangewezen persoon kan zijn om te beginnen over een kwestie te praten. Gelukkig denkt gemiddeld 22% van de leerlingen dat de schoolcounselor hem of haar kan helpen met een probleem. Ongeveer 45% denkt dat de schoolcounselor daar middelmatig toe in staat is. En 30% van de leerlingen denkt dat de schoolcounselor daar minder toe in staat is. Deze 30% koos voor de helft voor de 'helemaal niet goed'. De andere helft was iets minder extreem. Wanneer we kijken naar de scores van de scholen afzonderlijk, dan valt vooral DGW op met een negatievere kijk op de mate waarin een schoolcounselor zou kunnen helpen.

4. Beeld van de counselors

4.1. Interviews met de schoolcounselor

We hebben een kwalitatief interview afgenomen met drie schoolcounselors op DGW, Reggesteyn en het Emmauscollege. Op de eerste twee scholen zijn (minimaal) twee schoolcounselors werkzaam. Het Emmauscollege heeft een schoolcounselor en een schoolmaatschappelijk werker. Deze laatste heeft een bredere taak dan de schoolcounselor. Hij voert wel gesprekken, net zoals de schoolcounselor, maar geeft ook training. Bovendien is hij geen docent. In dit onderzoek hebben wij daarom deze schoolmaatschappelijk werker veelal buiten beschouwing gelaten.

Opvallend is dat de schoolcounselor op iedere school een andere naam heeft. Op DGW heet zij de counselor, maar bij Reggesteyn en het Emmauscollege wordt zij leerlingbegeleider genoemd. Een belangrijk gegeven is dat er op alle scholen eveneens een vertrouwenspersoon werkzaam is, echter, met een ander takenpakket dan de schoolcounselor. Op DGW is de vertrouwenspersoon degene die gaat over seksuele intimidatie van docent of leerling, op het Emmauscollege is dit iemand met wie een docent of leerling kan praten wanneer er problemen zijn met een (andere) docent. Dit onderzoek gaat echter over de counselor, respectievelijk leerlingbegeleider, welke wij als schoolcounselor bestempelen. Wij zullen dan ook verder niet ingaan op de vertrouwenspersoon. Tijdens het interview zijn we ingegaan op verschillende onderwerpen, die we in de volgende alinea's bespreken.

4.2. Benoeming en aanstelling

Om benoemd te worden tot schoolcounselor moet je op DGW, Reggesteyn en Emmauscollege solliciteren naar aanleiding van een vacature. Het is, daarnaast, verplicht om een opleiding te volgen, zoals de tweejarige deelopleiding tot orthoconsult in Utrecht of een vergelijkbare tweejarige post HBO opleiding. Nadien kan een vervolgopleiding worden gedaan, zoals de deelopleiding psychotherapie. Deze opleiding is echter niet verplicht.

4.3. Taken- en urenpakket

Het taken- en urenpakket van een schoolcounselor is divers. Op DGW krijgt een schoolcounselor 360 uur op jaarbasis, dat uitmond in negen uur per week. Zij maakt rond de 400 tot 500 uur per jaar vol als schoolcounselor. Op basis van deze uren heeft de counselor gemiddeld tien tot vijftien gesprekken per week. Daarnaast overlegt ze eens per maand met het Zorg Advies Team (ZAT), geeft ze cursussen en projecten aan zowel leerlingen, als docenten en traint ze de juniormentoren over, onder andere, pesten en echtscheiding. Op het Emmauscollege krijgt de schoolcounselor 200 uur op jaarbasis voor deze taak, dat neerkomt op gesprekken met gemiddeld vijf leerlingen in vijf uren per week. De schoolcounselor van Reggesteyn krijgt eveneens 360 uur op jaarbasis, oftewel negen uur per week voor het begeleiden van leerlingen (naast haar werkt er nog een leerlingbegeleider met een zelfde aantal uren). Ze spreekt twee tot drie leerlingen per dag.

Daarnaast geeft zij rugzakbegeleiding, waarin ze leerlingen begeleidt op gebied van, onder andere, dagstructurering, afwezigheid en ziekte, concentratie. Ook op Reggesteyn geven de schoolcounselors verschillende cursussen en is er overleg met het ZAT.

Ik heb zeker tien tot in hoogtij dagen vijftien gesprekken per week. Daarnaast heb je het ZAT die een keer per maand bij elkaar komt, het zorgoverleg, het maken van een preventief pestbeleid, het trainen van juniormentoren. [...] Als je eenmaal in gesprek bent, dan komen de verhalen. (Schoolcounselor DGW).

4.4. Onderwerpen, doelgroep en frequentie

Onderwerpen van de gesprekken tussen een schoolcounselor en leerling zijn omvangrijk en zeggen veel over de leefwereld van jongeren. We hebben de schoolcounselors gevraagd om, kort, op te noemen welke onderwerpen ze bespreken. Hier zijn we verder niet op ingegaan, omdat we nadrukkelijk geen onderzoek willen doen naar het inhoudelijk functioneren van de schoolcounselors. Het leek ons echter wel van belang wat er in de hoofden van jongeren afspeelt en of dit een relatie kan hebben met de toegankelijkheid van schoolcounselors. Leerlingen die een schoolcounselor willen spreken, knopen de volgende onderwerpen aan: gevolgen van een echtscheiding, anorexia, krassen en snijden, gebrek aan zelfvertrouwen, overlijden en rouwproces, depressieve gevoelens, moeilijke thuissituatie, sociale omgang, seksuele geaardheid en psychisch traumatische klachten. Dit zijn serieuze onderwerpen, waaruit blijkt dat een schoolcounselor een must is voor iedere school. De doelgroep die naar een schoolcounselor komt is divers. Op Reggesteyn is tegenwoordig een trend zichtbaar waar uit blijkt dat onderbouwleerlingen veelal eerst naar hun ouders gaan met problemen en bovenbouw leerlingen sneller op de mentor toestappen die hen kan doorverwijzen naar de schoolcounselor. Op DGW en het Emmauscollege blijkt dat er een verdeling is tussen de schoolcounselors (of bij het Emmauscollege: schoolcounselor en schoolmaatschappelijk werker) die er werkzaam zijn. Zo hebben, op beide scholen, onderbouw leerlingen een voorkeur voor de ene persoon en bovenbouw leerlingen voor de ander. Een feit is dat op alle drie scholen een aantal leerlingen uit verschillende klassen, zowel onderbouw als bovenbouw, wel eens naar de schoolcounselor gaat. Na het eerste gesprek, dat op de scholen bestaat uit een intakegesprek, heeft vrijwel iedere leerling die de schoolcounselor bezoekt een vervolgesprek. Voor de meeste leerlingen op DGW, Reggesteyn en het Emmauscollege zijn drie tot vier gesprekken afdoende.

Voordat een leerling bij mij komt, is er altijd eerst overleg met het Zorg Advies Team. Vaak komt zo'n leerling via de mentor daar terecht. Een eerste gesprek is dus (al) vaak een soort verkennend intakegesprek. (Schoolcounselor Emmauscollege).

Soms is zelfs één gesprek voldoende, of worden gesprekken na een langere tijd weer opgepakt om te laten zien dat de leerlingen niet vergeten worden. Wanneer de problemen te groot zijn, wordt een leerling doorgestuurd naar professionele zorg, zoals een praatgroep of psychotherapie.

4.5. Publiciteit

De drie scholen hanteren diverse manieren om de schoolcounselor zichtbaar te maken voor de leerlingen in de school. De schoolcounselor heeft persoonlijk contact met alle brugklassen en tweede klassen, om zichzelf voor te stellen, zoals op DGW en Reggesteyn gebeurt. Leerlingen noteren naam en nummer van de counselors in hun agenda. Op beide scholen zit er echter een hiaat bij de instroom van leerlingen die van andere locaties, dan wel het VMBO komen en vanaf de vierde klas op een andere locatie les hebben.

Daarnaast kan een schoolcounselor trainingen en projecten geven aan leerlingen en zich op die manier voorstellen, maar ook mails en brieven sturen naar, zowel leerlingen, als ouders. Twee andere manieren waarop de schoolcounselor zich presenteert zijn de een advertentie in de schoolgids en het hebben van een centrale, zichtbare kamer waar de schoolcounselor zit.

Opvallend is dat op het Emmauscollege beduidend minder gedaan wordt aan de publiciteit. De schoolcounselor geeft aan bewust niet erg zichtbaar te zijn voor leerlingen:

We willen voldoende tijd houden voor leerlingen die de zorg echt nodig hebben. We hebben wel eens nagedacht over een poster met de foto's van de betrokken personen erop, maar we vroegen ons af of dat een gewenst effect zou geven. (Schoolcounselor Emmauscollege).

Wat betreft publiciteit en zichtbaarheid springt DGW er uit. Naast de trainingen, presentaties, mails, brieven en projecten, wordt aan het begin van de brugklas een schoolvragenlijst afgenomen. Leerlingen worden getest op sociale vaardigheden, faalangst, welbevinden op school en motivatie. Wanneer een leerling een lage score heeft, komt deze bij de schoolcounselor op gesprek om te bepalen of deze score terecht was. Naar aanleiding van dit gesprek krijgt een leerling vervolgesprekken, dan wel trainingen met betrekking tot faalangst of sociale vaardigheden.

De drie scholen geven allen aan dat vooral de mentor een belangrijke rol speelt in het zichtbaar maken van de schoolcounselor. Leerlingen komen dan ook meestal via de mentor bij de schoolcounselor terecht. De mentor is hierin het spil, hij signaleert eventuele problemen en gaat een eerste gesprek aan. Daarnaast speelt bij DGW de leerjaarcoördinator, junior mentor en het Zorg Advies Team een grote rol.

In het ZAT komt de heftige problematiek aan de orde, waarvoor de ouders toestemming moeten geven. [...] Bij doorverwijzingen [van het ZAT] heb je eerst een intake, dat duurt soms wel een half jaar. Dan kom je op de wachtlijst voor begeleiding en dat duurt soms ook een half jaar. Via de huisarts gaat een intake het snelst. Ik kan het ook zelf doen, via het ZAT, bureau jeugdzorg of de ouders, maar als het echt snel moet, dan is het via de huisarts. (Schoolcounselor DGW).

Bij Reggesteyn spelen, naast de mentoren, de conciërges, toezichhouders, unitleiders en het ZAT ook een rol in het zichtbaar maken van de counselor en signaleren van problemen bij leerlingen. De mentor is de spil van de begeleiding. Ook op het Emmauscollege speelt de mentor een belangrijke rol:

Hier op het Emmauscollege heeft de mentor relatief een belangrijke taak vergeleken met andere scholen. Er wordt ook in dit opzicht veel van een mentor verwacht. Dat is degene die signaleert, eens even met een leerling praat en het meeste contact heeft met de ouders. (Schoolcounselor Emmauscollege).

4.6. Toegankelijkheid

Wanneer we over toegankelijkheid spreken, bedoelen we de weg die een leerling af moet leggen naar de counselor. Dit start bij het signaleren van problemen, welke de taak is van de mentor of de afdelingsleider. Uiteraard kunnen ook overige docenten signaleren of nemen in sommige gevallen vrienden of ouders van de betreffende leerling contact op met de schoolcounselor. In enkele gevallen klopt een leerling zelf bij de schoolcounselor aan. Maar wat gebeurt er na een eerste signalering? Op DGW krijgen leerlingen een persoonlijke uitnodiging voor een gesprek in het kamertje van de schoolcounselor. Ook Reggesteyn en het Emmauscollege hebben een aparte kamer, bedoelt voor gesprekken met de schoolcounselor. Op DGW biedt deze kamer een veilige plek, ziet de kamer er rustig en mooi uit, met kussens, knuffels, bloemen en relax stoeltjes. Wat echter op valt, is dat de schoolcounselors niet altijd aanwezig zijn in deze kamers. Op het Emmauscollege is de schoolmaatschappelijk werker tijdens zijn werktijden wel vrijwel altijd aanwezig op zijn kamer. De schoolcounselor gebruikt meestal een andere kamer.

Om het contact maken zo laagdrempelig mogelijk te houden, hebben leerlingen op alle drie scholen de keuze uit twee verschillende counselors. Op Reggesteyn en het Emmauscollege is dit de keuze uit een man of een vrouw, op DGW kan een leerling uit twee vrouwen kiezen. Daarnaast speelt de locatie van de kamer een grote rol. Op DGW en Reggesteyn ligt de kamer redelijk verborgen, respectievelijk op de tweede en derde verdieping, aan het einde van een gang. Een leerling kan dan ook redelijk onzichtbaar binnen lopen. Op het Emmauscollege is de kamer van de schoolcounselor niet erg zichtbaar, maar de kamer van de schoolmaatschappelijk werker neemt een prominente plek in, te weten een kamer beneden op een plek waar leerlingen constant langslopen. De schoolcounselors geven aan dat het moeilijk is om de drempel zo laag mogelijk te maken. Dit heeft, ten eerste, te maken met het feit dat de schoolcounselors zelf docenten zijn. Veel tijd gaat dan ook op aan lesgeven.

Een leerling kan dan niet zomaar aankloppen bij de schoolcounselor, maar moet hiervoor een afspraak maken. Ten tweede is het voor leerlingen misschien moeilijk om de weg naar de counselor af te leggen. Wanneer leerlingen eenmaal een eerste gesprek hebben gehad, dan gaat het contact maken makkelijker.

Je kan wel denken of vinden dat iedereen altijd binnenkan lopen, maar voor de kinderen is het heel wat. Want wanneer moet dat dan? In de pauze? Dan moet je uit de groep. Waar ga je dan heen? Uit School? Dan ben ik [schoolcounselor] weg of in gesprek, ze kunnen je email wel opzoeken of een briefje onder de deur schuiven, maar dat gebeurt dus niet. (Schoolcounselor DGW).

Op Het Emmauscollege en Reggesteyn wordt de schoolcounselor door leerlingen aangesproken met mevrouw + achternaam. Na verloop van tijd gaan leerlingen soms tutoyeren. Op DGW, echter, noemen de leerlingen de schoolcounselor bij de voornaam en tutoyeren zij haar.

Tot slot hebben we de vraag gesteld hoe de schoolcounselor zou willen dat leerlingen haar beschrijven. Hier kwamen mooie antwoorden uit die elk ongeveer dezelfde strekking hadden: betrouwbaar, integer, discreet en empathisch.

Ik zou willen dat leerlingen vinden dat ze mij in vertrouwen kunnen nemen voor wat ze willen vertellen. Betrouwbaar dus. En ook integer. Dat ik op een goede manier omga met wat ze vertellen. Discreet. (Schoolcounselor Emmauscollege).

Betrouwbaar, doen wat je zegt, gestructureerd, helder en duidelijk. (Schoolcounselor Reggesteyn).

Iemand waar je terecht kan, waar je wat aan hebt, die empathisch is, dat ik mee kan voelen. [...] ik vind het heel belangrijk dat je hun probleem echt erkend, hoe klein het probleem ook is. [...] als ze voelen dat ik de tijd voor hen neem en dat zij het tempo kunnen bepalen, dat je ze hoop geeft en vertrouwen, dat zou ik heel mooi vinden. (Schoolcounselor DGW).

5. Ideaal en zelfbeeld

Het is ons gelukt op twee van de drie scholen aan de betreffende schoolcounselors te vragen de enquêtes zelf twee maal in te vullen, een keer vanuit 'ideaalbeeld' (hoe wil je dat leerlingen de enquête invullen?) en een keer vanuit zelfbeeld (hoe denk je dat leerlingen de enquête invullen)? Dit hebben we gedaan om te onderzoeken of zelfbeeld en ideaalbeeld dicht bij elkaar komen. Is het ideaalbeeld haalbaar? En of counselors kunnen inschatten hoe leerlingen over hen denken. Als dit beeld ergens heel scheef is, hoe komt dat dan?

Over het algemeen kunnen de schoolcounselors van het Emmauscollege en DGW redelijk goed inschatten hoe de leerlingen de enquête zouden hebben ingevuld. Bij de vragen waarop men in een vijfpuntsschaal kon antwoorden, was dit gemakkelijk te bepalen. Van deze vragen hebben we per school een gemiddeld leerlingenantwoord berekend en deze uitkomsten vergeleken met uitkomsten van de schoolcounselor.

5.1. Emmauscollege

Op het Emmauscollege was de schatting het best bij de vraag hoe groot de leerlingen de kans achtten dat ze een keer bij de schoolcounselor zouden langsgaan. De leerlingen erg klein (score van 1,6). De schoolcounselor schatte 2. Op dat gebied heeft de schoolcounselor dus een goed beeld van de leerlingen.

De verschillen waren bij andere vragen echter groter, met als grootste verschil 1,6 punten. Bij de vragen hoe gemakkelijk en hoe eng het voor de leerling is om een afspraak te maken, schat de schoolcounselor het zelf moeilijker in dan wat de leerlingen aangeven. Bij andere vragen is het beeld dat de schoolcounselor heeft, positiever dan wat de werkelijkheid laat zien.

Vraag	leerling	schoolcounselor	
		Schatting	Ideaal
Hoe gemakkelijk is het om een afspraak met de schoolcounselor te maken? 1 = erg makkelijk, 5 = erg moeilijk	3,3	4	2
Hoe eng is het om een afspraak met de schoolcounselor te maken? 1 = heel eng, 5 = helemaal niet eng	3,6	2	4
In welke mate kun je ongezien bij de schoolcounselor langsgaan? 1 = erg gemakkelijk, 5 = erg moeilijk	3,3	2	2
In welke mate zou je ongezien bij de schoolcounselor willen langsgaan? 1 = erg graag, 5 = helemaal niet erg als andere het zien	3,2	2	3
In hoeverre denk je dat een schoolcounselor je kan helpen met je vragen / problemen? 1 = heel erg goed, 5 = helemaal niet goed	3,2	2	2

Tabel 2

De ideaalscores zijn bij alle vragen positiever dan de scores die leerlingen geven. Dit is enerzijds te verwachten. In een ideaalbeeld ziet alles er perfect uit. Dat is vaak in de werkelijkheid lastig haalbaar. Wanneer we de ideaalscores bekijken, blijken er geen scores van 1 of 5 bij te zitten. Geen zeer extreme ideaalscores dus. Dit maakt het ideaal wellicht bereikbaar en zou het Emmauscollege door eenvoudige maatregelen deze scores meer kunnen benaderen.

Tenslotte blijkt de schoolcounselor goed in te schatten hoe goed de leerlingen haar kennen. De meeste leerlingen kenden haar niet. De vierdeklassers kennen echter wel de schoolmaatschappelijk werker, maar dan vooral van gezicht. De latere leerjaren kennen deze schoolmaatschappelijk werker overigens beter, omdat hij zichzelf sinds drie jaar introduceert bij de eerste klassers.

5.2. De Goudse Waarden

Bij DGW heeft de schoolcounselor eveneens een aardig beeld van de manier waarop leerlingen tegen de schoolcounselor aankijken en hoe leerlingen een afspraak kunnen maken met de counselor. Echter, er zijn een aantal verschillen tussen het beeld van leerlingen en de counselor in de volgende vragen:

Vraag	leerling	schoolcounselor	
		Schatting	Ideaal
Hoe gemakkelijk is het om een afspraak met de schoolcounselor te maken? 1 = erg makkelijk, 5 = erg moeilijk	2,6	2	1
Hoe eng is het om een afspraak met de schoolcounselor te maken? 1 = heel eng, 5 = helemaal niet eng	3,6	2	5
In welke mate kun je ongezien bij de schoolcounselor langsgaan? 1 = erg gemakkelijk, 5 = erg moeilijk	2,8	4	1
In welke mate zou je ongezien bij de schoolcounselor willen langsgaan? 1 = erg graag, 5 = helemaal niet erg als andere het zien	3,1	Geen antwoord	3
In hoeverre denk je dat een schoolcounselor je kan helpen met je vragen / problemen? 1 = heel erg goed, 5 = helemaal niet goed	3,3	2	1

Tabel 3

Uit bovenstaande blijkt dat de leerlingen een ietwat ander beeld hebben van de toegankelijkheid van de schoolcounselor dan dat de counselor zelf denkt. Zo is het minimale verschil in antwoord 1,2 punt bij de vraag: 'in welke mate kun je ongezien bij de schoolcounselor langsgaan?'. De counselor denkt dat het ongezien langsgaan bij de counselor moeilijk is voor leerlingen (4 op een schaal van 5), terwijl leerlingen aangeven dat het redelijk makkelijk is (punt 2,8). Het antwoord van de leerlingen zit dan ook dicht bij het ideaalbeeld van de counselor, wat als positief kan worden gezien.

Het grootste verschil in punten zit in de vraag 'Hoe eng is het om een afspraak met de schoolcounselor te maken?'. Leerlingen geven aan dat dit redelijk tot niet eng is (3,6 op een schaal van 5), terwijl de counselor zelf inschat dat het wel eng is om een afspraak te maken. Bij de vraag 'in hoeverre denk je dat een schoolcounselor je kan helpen met je vragen / problemen?' schat de counselor dit echter weer positiever in dan leerlingen. De counselor denkt dat zij je goed kan helpen met de problemen, leerlingen geven aan dat het redelijk goed is. Hier kunnen echter niet te grote conclusies aan worden verbonden, aangezien eveneens leerlingen dit nog nooit bij de counselor zijn geweest antwoord op deze vraag hebben gegeven. Het gaat in deze vraag om hoe leerlingen denken dat de schoolcounselor hen kan helpen, en niet om de vraag hoe het daadwerkelijk is.

Net als bij het Emmauscollege zijn de ideaalscores bij alle vragen positiever dan de scores die leerlingen geven, wat naar onze mening logisch is. De ideaalscore van 3 punten op de vraag 'in welke mate zou je ongezien bij de schoolcounselor willen langsgaan?' ligt buitengewoon dicht op de score van 3,1 punten die de leerlingen geven. Hieruit blijkt dat het beeld van de leerlingen past bij het ideaalbeeld van de counselor en daardoor het ideaal bereikbaar is. De andere scores liggen eveneens redelijk dicht bij de ideaalscores, waaruit geconcludeerd kan worden dat DGW door kleine maatregelen deze scores meer kan benaderen.

6. Conclusies

Ter inleiding op de conclusies van ons onderzoek willen we graag ingaan op het volgende. Op het moment dat wij onze deelvragen samenstelden hadden wij nog niet geconcludeerd dat er zeer weinig literatuur te vinden is over de perceptie van leerlingen van de toegankelijkheid van schoolcounselors. Onze deelvragen gaan dan ook vooral in op de situatie op dit moment (volgens de counselor). De antwoorden op de deelvragen gaan voornamelijk in op kennis die wij verkregen hebben middels de interviews met de schoolcounselors.

Echter bij het beantwoorden van de uiteindelijke onderzoeksvraag aan het einde van de conclusie willen wij vooral ook de reacties van leerlingen betrekken, om zo des te beter aan te sluiten bij de aanbevelingen, waarin wij tips hopen te geven om de schoolcounselor voor leerlingen toegankelijker te maken.

6.1. Deelvragen

Wat is de rol van de counselor binnen de school?

Het takenpakket van de schoolcounselor die wij hebben gesproken is divers. Wij willen niet in de conclusie herhalen hoeveel uren een ieder werkt, maar we zetten nog kort op een rijtje welke taken genoemd werden door de counselors die wij gesproken hebben: begeleiden van leerlingen, begeleiden van rugzakleerlingen, overleg met het ZAT, het trainen van docenten, het verzorgen van cursussen voor leerlingen.

Wat is het werkgebied van de schoolcounselor op dit moment? (welke leerlingen gaan er heen, welke onderwerpen worden besproken, welke frequentie)

Onderwerpen van de gesprekken tussen een schoolcounselor en leerling zijn omvangrijk en zeggen veel over de leefwereld van jongeren. Deze onderwerpen zijn dusdanig serieus dat schoolcounselors wat ons betreft onmisbaar zijn op scholen. De doelgroep die terecht komt bij de schoolcounselor is divers. Op Reggesteyn is zoals genoemd een trend zichtbaar waar uit blijkt dat onderbouwleerlingen veelal eerst naar hun ouders gaan met problemen en bovenbouw leerlingen sneller op de mentor toestappen die hen kan doorverwijzen naar de schoolcounselor. Op DGW en het Emmauscollege blijkt dat er een verdeling is tussen de schoolcounselors die er werkzaam zijn. Kort gezegd zien we dat alle soorten leerlingen terecht komen bij counselors, echter; afhankelijk van de leeftijd van de leerlingen, of van de persoon van de counselor, kunnen er bepaalde voorkeuren zijn van de leerling uit.

Wat betreft de frequentie van de gesprekken kunnen we concluderen dat vrijwel iedere leerling na het eerste gesprek een vervolgesprek heeft met de schoolcounselor. Gemiddeld loopt het contact uit op een viertal gesprekken.

Op welke manier, waar en hoe vaak is de schoolcounselor bereikbaar?

De schoolcounselors geven, zoals eerder genoemd, aan hoe moeilijk het is om de drempel laag te houden. Schoolcounselors zijn immers ook docenten en docenten zijn druk. Dit maakt dat het in de meeste gevallen genoodzaakt is om een afspraak te maken. Alleen op het Emmauscollege is alleen de schoolmaatschappelijk werker vaak op de kamer aanwezig. Op alle drie de scholen hebben leerlingen een keuze uit twee counselors. Tevens hebben de counselors op de scholen een aparte kamer, het DGW heeft de kamer zelf zelfs geprobeerd extra toegankelijk te maken door het gezellig te maken.

Wat betreft de manier waarop leerlingen bij de counselors terecht komen kunnen we concluderen dat de wegen die leerlingen daarvoor afleggen heel verschillend zijn. De leerling kan via meerdere personen die problemen signaleren bij de schoolcounselor terecht komen, maar kan ook zelf contact leggen. Op DGW krijgen leerlingen zelfs een persoonlijke uitnodiging voor een gesprek na signalering.

Op DWG en Reggesteyn kunnen leerlingen redelijk ongemerkt naar binnen lopen vanwege de onopvallende ligging van de kamers, het Emmauscollege heeft twee kamers: één zeer opvallende en een die meer verborgen is.

Wat is de verhouding tussen de mentor en de schoolcounselor?

Op alle drie de scholen speelt de mentor een erg belangrijke rol in het contact tussen de leerling en de schoolcounselor. Leerlingen komen dan ook meestal via de mentor bij de counselor terecht. Bij het Emmauscollege speelt de mentor de belangrijkste rol. Op de andere twee scholen spelen ook andere personen (zoals een leerjaarcoördinator) een rol.

Wat verstaan leerlingen onder het beroep schoolcounselor bij hen op school? (rol, bereikbaarheid, onderwerpen)

Ons viel, naar aanleiding van deze vraag, op dat een laag percentage van de leerlingen meende dat de schoolcounselor je goed kan helpen bij je problemen. DGW haalt het gemiddelde hier iets omlaag.

Hoe wordt de schoolcounselor onder de aandacht gebracht bij leerlingen? ('reclame', veiligheid)

Er worden verschillende manieren genoemd waarop schoolcounselors zich zichtbaar maken voor de leerlingen. Zichzelf voorstellen aan de leerlingen die net op de school zitten (er zit bij scholen echter een hiaat bij de instroom van leerlingen (klas vier) die van andere locaties of richtingen komen) wordt genoemd. Ook via trainingen en projecten maken counselors zich bekend. Mails en brieven naar ouders en leerlingen, advertentie in de schoolgids en het hebben van een zichtbare kamer worden ook genoemd.

Dan blijft nog steeds de vraag staan naar wat leerlingen nu vinden: is de schoolcounselor toegankelijk? Bij het beantwoorden van onze hoofdvraag hieronder willen we vooral stilstaan bij wat leerlingen vinden.

6.2. Hoe toegankelijk is de weg naar de schoolcounselor, voor havo VWO 4 leerlingen?

Nadat we hierboven al onze deelvragen hebben behandeld willen we tot slot onze hoofdvraag beantwoorden. Bij dit antwoord willen wij zoals gezegd vooral ingaan op wat leerlingen van de toegankelijkheid vinden.

Er zitten verschillen tussen de drie scholen, wat betreft de bekendheid van de schoolcounselors bij leerlingen. Een heel aantal leerlingen weet de namen van de counselors wel te noemen (gemiddeld iets meer dan de helft) en weet zich de gezichten ook voor de geest te halen (gemiddeld iets minder dan de helft). Opvallend in dit verband is het hiaat bij het switchen naar een andere locatie. Sommige leerlingen zijn dan het spoor bijster; wie is op deze nieuwe locatie de counselor?

Wat betreft het contact met de schoolcounselor geven leerlingen aan liever wel anoniem te blijven en het best eng te vinden om een afspraak te maken, andere leerlingen zitten juist aan de andere kant van de schaal.

Ook denken veel leerlingen dat schoolcounselors hen niet heel goed met problemen kunnen helpen. Dit bevordert de toegankelijkheid niet. Aan de andere kant is het vaak zo dat leerlingen zelf geen afspraak maken, maar dat dit o.a. via de mentor voor hen geregeld wordt. Op die manier komen ze –ondanks dat ze er weinig vertrouwen in hebben- toch bij de counselor terecht.

Voor de leerlingen die wel zelf een afspraak wilden maken geldt dat gemiddeld maar 30 % weet hoe je een afspraak kan maken.

Gemiddeld weet iets meer dan de helft van de leerlingen dat de schoolcounselor een aparte kamer heeft.

Ook bleek uit de resultaten dat gemiddeld 28% van de leerlingen het zeer eng vindt om een afspraak te maken bij de counselor. De meeste leerlingen vinden het niet goed mogelijk om bij de schoolcounselor langs te gaan zonder dat dat gezien wordt. En dat terwijl leerlingen gemiddeld liever ongezien blijven.

Wij hebben gekeken naar de manier waarop schoolcounselors hun werk doen om toegankelijk te zijn voor leerlingen. Ook hebben we op een rijtje gezet hoe leerlingen deze toegankelijkheid ervaren. Als wij dit naast elkaar zetten, wat valt dan voor de toekomst aan te bevelen? Daar gaan wij in het volgende hoofdstuk op in.

7. Aanbevelingen en tips

Wij willen een aantal opvallende punten uit ons onderzoek halen om daar wat dieper op in te gaan en daar tips aan te verbinden om de toegankelijkheid van schoolcounselors nog beter te maken.

7.1. Bereikbaarheid

Op alle scholen moet een leerling een afspraak maken om een schoolcounselor te spreken. Wij denken dat het de schoolcounselors toegankelijker maakt als er altijd iemand aanwezig is op de kamer. Bovenstaande uitkomst (de lage score) zal te maken hebben met (gebrek aan) publiciteit. Een counselor die alle dagen bereikbaar is, is vanzelfsprekend meer toegankelijk. Leerlingen kunnen dan zonder afspraak binnenlopen. Dit is dan ook zeker aan te bevelen wat ons betreft. Wel realiseren wij ons dat dit niet op elke school uitvoerbaar is, de meeste counselors zijn ook docent. Ook hebben scholen te maken met een bepaald budget.

7.2. Hiaat instroom klas 4

Leerlingen die van elders komen en instromen in havo / VWO 4 kennen de schoolcounselor om die reden niet. Zij hebben geen voorstelronde meegemaakt zoals in de 1^e en 2^e klas. Leerlingen komen pas in contact met de counselor bij bijvoorbeeld projecten. Soms is dit pas halverwege het schooljaar. Dit is niet wenselijk wat ons betreft. Het bevordert de toegankelijkheid niet. Onze tip: laat de counselor zichzelf in de vierde klassen nogmaals voorstellen, zodat leerlingen die van andere locaties afkomen weten wie de counselor is. Dit kan door middel van persoonlijk contact: kennismaking, klassen rond gaan, of door middel van een brief of mail.

7.3. Publiciteit

Een aantal punten willen wij hier onder de aandacht brengen. Aan de resultaten (de verschillen tussen de scholen) is te zien dat publiciteit bijdraagt aan de toegankelijkheid van de schoolcounselor. Op de school waar men minder aan publiciteit deed wisten ook daadwerkelijk minder leerlingen de naam of het gezicht van de counselor te noemen. Echter, de schoolcounselor van deze school gaf aan dit heel bewust zo te laten omdat er dan alle tijd overblijft voor de leerlingen die de zorg echt nodig hebben. Dat roept een belangrijke vraag op: Is veel publiciteit wel in alle gevallen wenselijk? Neem als voorbeeld het ophangen van posters. Geen van de drie scholen maakt hier gebruik van. We zouden ons voor kunnen stellen dat het voor leerlingen die de counselors niet (meer) kennen handig is om hun naam, gezicht, enz. nog eens te zien op een poster. Ongezien kan een leerling de poster lezen en de counselor alsnog opzoeken. De vraag is of dit ook echt zo werkt. En of er geen leerlingen op af komen die eigenlijk niet thuis horen bij de schoolcounselor. Wat aan te raden is laten wij hier in het midden, wel hopen wij hiermee een belangrijke vraag aan de orde te hebben gesteld.

Wat betreft de signalering van problemen bij leerlingen willen we hier terugkomen op wat de schoolcounselor bij Reggesteyn zei over de mensen die hierin een rol spelen. Niet alleen de mentor werd genoemd, maar ook bijvoorbeeld de toezichthouder, conciërge, kantinepersoneel. Zou het voor leerlingen niet gunstig zijn als zij ook de weg naar de schoolcounselor weten te vinden? Deze mensen staan vaak dicht bij de leerling en zien heel veel gebeuren, hier zou je naar ons idee veel gebruik van moeten maken. Dit wilden we in het kader van publiciteit ook als tip meegeven.

7.4. Vanuit de leerling gezien

Wij denken tot slot dat wij niet voorbij kunnen gaan aan het feit dat veel leerlingen denken dat schoolcounselors hen niet heel goed met problemen kunnen helpen. Dit bevordert de toegankelijkheid niet. De vraag is echter hoe dit heersende idee veranderd kan worden in een realistischer beeld. Dit heeft namelijk te maken met de opvatting van de leerling over wat de schoolcounselor precies doet. Denkt de leerling in dit verband dat de schoolcounselor er is om zijn of haar problemen op te lossen? De counselors beschrijven dat zij leerlingen slechts helpen hun eigen probleem aan te pakken. Het zou interessant zijn om te weten wat leerlingen precies verwachten van schoolcounselors. Verder blijkt maar 30% van de leerlingen te weten hoe je een afspraak kan maken met de schoolcounselor. De meeste leerlingen komen via de mentor of een andere persoon. Een vraag hierbij is: zou het wenselijk zijn dat leerlingen zelf de weg naar de schoolcounselor beter weten te vinden? Te beginnen met weten hoe je een afspraak kan maken? Dit is een zelfde soort vraag als de vraag naar de wenselijkheid van een permanent aanwezige schoolcounselor zodat leerlingen altijd binnen kunnen lopen. Toch wilden wij deze vraag niet onbenoemd laten. Zelf denken wij dat het zeker wenselijk zou zijn dat leerlingen zelf de weg naar de schoolcounselor beter weten. Stel dat een leerling een minder goede band met zijn of haar mentor heeft, en verder niet opvalt op school, dan zou dat betekenen dat deze leerling minder snel bij de schoolcounselor terecht komt. Terwijl het misschien wel goed zou zijn voor deze leerling. Een tip zou wat ons betreft kunnen zijn: maak in de publiciteit gebruik van e-mailadressen. Dit is voor veel leerlingen een veilige en toegankelijke manier om in contact te komen met de schoolcounselor. Zo kunnen ze op een laagdrempelige manier zelf het initiatief nemen om contact op te nemen. Dit zou tegelijkertijd een ander genoemd probleem oplossen, namelijk dat leerlingen het gemiddeld best eng vinden om een afspraak te maken met de counselor.

8. Suggesties voor verder onderzoek

In dit artikel hebben wij onderzocht hoe toegankelijk de weg is van havo en vwo 4 leerlingen naar de schoolcounselor. Wij hebben hierin bewust geen onderzoek gedaan naar de inhoudelijke taken en het functioneren van de counselor. Uit ons huidige onderzoek is gebleken dat leerlingen denken dat schoolcounselors hen niet heel goed met problemen kunnen helpen. Interessant zou zijn om het onderzoek door te zetten vanuit de psychologie. Hierin zou onderzoek gedaan kunnen worden naar de precieze taken en het functioneren van een schoolcounselor, de daadwerkelijke taken in de praktijk en het beeld dat leerlingen hier van hebben. Er zou in dit onderzoek meer aandacht besteed moeten worden aan leerlingen die daadwerkelijk contact met de schoolcounselor hebben gehad. Op deze manier, door middel van een resultatenanalyse, zou een realistischer beeld ontstaan van het takenpakket van de schoolcounselor en de tevredenheid van leerlingen.

Daarnaast hebben wij in het huidige onderzoek vastgesteld dat middelbare scholen verschillende definities gebruiken voor de schoolcounselor. Het is tevens niet altijd duidelijk wat het verschil is tussen een counselor en een vertrouwenspersoon. Beide definities worden in verschillende betekenissen gehanteerd op middelbare scholen. Interessant zou zijn om onderzoek te doen naar de zorgstructuur van middelbare scholen. Welke personen en instanties dragen bij aan de zorg van een leerling? Hoe worden deze personen en instanties genoemd? En wat is het verschil tussen scholen onderling? Op welke manier en met welke personen/instanties biedt een school het beste zorg aan een leerling? In dit onderzoek kan gekeken worden naar de praktijk in het buitenland. Hoe is de zorgstructuur op scholen daar geregeld? En wat kunnen we van de praktijk in het buitenland leren? Dit onderzoek krijgt een meer vergelijkend karakter.

Verrassend was dat veel leerlingen weinig verwachtingen hebben van de schoolcounselor. Ze vermoeden niet dat deze persoon zeer goed is in staat is om hen te helpen met eventuele problemen. Het zou een onderzoek waard zijn om het leerling-beeld van de schoolcounselor nader te onderzoeken. De sleutel tot het succes van de schoolcounselor ligt deels in de beeldvorming bij de leerlingen.

Tot slot kan het huidige onderzoek inhoudelijk dieper en meer uitgebreid worden. We hebben nu slechts enquêtes afgenomen met een deel van de leerlingen op drie middelbare scholen. Het onderzoek kan breder getrokken worden door meerdere leerlingen uit alle leerjaren te ondervragen, interviews af te nemen met alle counselors en meerdere scholen bij het onderzoek te betrekken. Hierdoor worden de resultaten representatiever.

9. Bibliografie

- Hoorens-Maas, R. en M. Naafs. (1997) *Een school om te vertrouwen*. Houten: Educatieve Partners Nederland BV.
- Kummeling, J. Grimberg, H. en T. Hendriksen. (2004) *Begeleiden van leerlingen met problemen; op weg naar contextueel onderwijs*. Soest: Nelissen.
- Ponte, P. en A.F.D. van Veen(red.) (1994) *Intensieve leerlingbegeleiding: schoolstrategieën in het voortgezet onderwijs*. Leuven; Apeldoorn: Garant.
- Taal, M. en A. Dudink (red.) (2006) *Schoolpsychologie: de school als context voor ontwikkeling*, Amsterdam: Boom.